

ЗАГОРОДНІЙ ВІКТОР ЄВСТАФІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
ректор, професор кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОТРИМАННЯ ПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ СВІДКІВ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

Проблематика отримання правдивих показань свідків, подолання протидії розслідуванню з боку свідків та очевидців вчинення злочину завжди була та залишається однією із ключових проблем криміналістичної тактики. Водночас необхідно звернути увагу, що науковцями тактичні особливості допиту свідків та інших учасників кримінального провадження досліджувались в основному крізь призму досудового розслідування [2]. Аналітичне опрацювання наукових джерел свідчить про недостатню кількість наукових публікацій щодо тактичних особливостей допиту свідків саме під час судового розгляду кримінальних проваджень, що зумовлює актуальність дослідження цієї проблематики на науковому рівні.

Із посиленням змагальності, безпосередності, рівноправності сторін у судовому процесі повинна зазнати змін й методика підготовки до підтримання державного обвинувачення. У підготовку до процесу судового допиту можна віднести заходи щодо забезпечення безпеки свідків, потерпілих, експертів, які викликаються до суду стороною обвинувачення; організація оперативного забезпечення дачі показань особами у суді; проведення організаційних та оперативно-розшукових заходів з фізичного та психічного захисту свідків обвинувачення від обвинуваченого і його зв'язків [1, с. 284-285].

Одним із напрямів, який заслуговує на увагу у контексті вивчення цієї проблематики, є організаційно-тактична діяльність оперативних підрозділів щодо забезпечення правдивих показань свідків під час судового розгляду. З метою викриття завідомо неправдивих показань у судовому засіданні прокурору досить часто доводиться аналізувати оперативну інформацію та матеріали кримінального провадження, а в окремих випадках виникає необхідність проведення працівниками оперативних підрозділів певних оперативно-розшукових заходів у межах справ оперативного обліку. Проте слушно зазначити, що у резонансних кримінальних провадженнях викриття однієї особи, яка надає завідомо неправдиві показання, не захищає прокурора від появи іншого свідка, у тому числі з боку захисту. У зв'язку цим у разі викриття особи, яка дає завідомо неправдиві показання, слід по можливості максимально довго тримати цей факт в таємниці, не даючи можливості злочинцям вжити додаткових заходів з протидії діяльності державного обвинувача.

Розглянемо деякі аспекти підготовки свідків обвинувачення самим прокурором, а також його взаємодію з працівниками оперативних підрозділів у цьому напрямі. Ми солідаризуємось з ученими, які наголошують, що сторона обвинувачення має заздалегідь потурбуватися про підготовку до дачі показань свідком, і це повинно розглядатися як складова частина діяльності із «захисту свідків».

На нашу думку, сьогодні слушно впровадити у якості загального правила для прокурорів при підготовці до підтримання обвинувачення практику особистого знайомства з усіма ключовими свідками, експертами обвинувачення, потерпілими, чії показання будуть представлятися прокурором у суді. Ми розуміємо, що така пропозиція навряд чи знайде широкої підтримки серед працівників прокуратури, однак така практика допомогла б уникнути значної кількості помилок і протиріччя під час судового розгляду.

Наша позиція обумовлюється тим фактом, що сторона, яка представляє свідка, повинна знати, про що він говоритиме і, отже, ставити правильні, зрозумілі для допитуваного, однозначні запитання. Разом з тим слід заздалегідь переконатися у емоційній та психологічній стійкості, обачності свідка, стійкості його позиції та інших обставинах, які можуть вплинути на якість наданих показань. Така клопітка підготовка прокурора пов'язана із тим, що основним завданням сторони захисту є нівелювання доказів обвинувачення. Саме тому прокурору слід приділити значну увагу підготовці своїх свідків до різноманітних питань, які може ставити сторона захисту.

«Підготовка свідка» до допиту у суді – це правомірна діяльність, яка жодним чином не пов'язана із нав'язуванням прокурором своєї волі свідкові чи підбурюванням до дачі неправдивих показань. Фактично, мова йде про структурування показань свідка таким чином, щоб вони найкраще сприймалися судом. Така робота зі свідком є необхідною частиною підготовки прокурора до формування судового доказу, який формується в умовах значної психоемоційної навантаженості допитуваної особи. Прокурор повинен заздалегідь вжити таких заходів, щоб свідок не змінив свідчення в суді, а тим більше не відмовився від них. Необхідно виробити елементарну стійкість свідка перед прийомами тиску з боку захисту, що має особливе значення при перехресному допиті. З цією метою можна провести тренувальний перехресний допит, продемонструвавши свідкові ті тактичні прийоми, які може застосовувати сторона захисту, щоб заплутати свідка, перекутити його свідчення або вивести його з рівноваги. Можна спробувати зімітувати допит у високому темпі або ж у дратівливій формі, щоб перевірити витримку свідка та виробити у нього готовність до дачі свідчень у такій несприятливій ситуації.

Отже, підсумовуючи, наголосимо, що підготовка прокурором свідка до давання показань у суді є важливою складовою процесу забезпечення дачі правдивих показань у ході судового слідства.

Список використаної літератури:

1. Криміналістика: підручник / за ред. В.В. Тіщенко. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 556 с.
2. Образцов В.А., Богомолова С.Н. Допрос потерпевшего и свидетеля на предварительном следствии / В.А. Образцов, С.Н. Богомолова. – Москва : Омега-Л, ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2003. – 160 с.

Ключові слова: допит, слідча (розшукова) дія, криміналістична тактика, тактика допиту, свідок, обвинувачення.

Ключевые слова: допрос, следственное (розыскное) действие, криминалистическая тактика, тактика допроса, свидетель, обвинение.

Key words: interrogation, investigative (search) action, criminalistics tactics, interrogation tactics, witness, prosecution.

АРКУША ЛАРИСА ІГОРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики,
доктор юридичних наук, професор

ЧІПКО НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ЗАГОРОДНІЙ ІГОР ВІКТОРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПОТЕРПЛОГО ВІД ШАХРАЙСТВА, ВЧИНЕНОГО В СФЕРІ ОБІГУ АВТОТРАНСПОРТУ

При розслідуванні шахрайств у сфері обігу автотранспорту у першу чергу доцільно здійснювати допит потерпілих, який має свої особливості, та впливає на обрання напряму розслідування в межах відповідної типової слідчої ситуації [докладніше див. 1]. Першочерговий допит проводиться з метою отримання основних вихідних даних для висунення версій про подію злочину і осіб, які його вчинили, а також для організації розшуку та затримання винних.

Формування свідчень – складний процес, в якому беруть участь різні форми чуттєвого пізнання і логічного мислення, у зв'язку з чим наукова розробка тактичних прийомів допиту неможлива без урахування даних